

* * *

SMEH je preimrućstvo bogova i ljudi,
praiskonski potiče od boga koji je spoznao sebe,
nemo—naslučujući potiče iz njegovog pred-znanja,
iz njegovog pred-znanja o sopstvenoj uništljivosti
iz njegovog pred-znanja o uništljivosti sveg stvorenog, u kojem on kao
takođe stvoreni i takođe stvarajući učesnik proživljava svoj život,
rastući po sili saznanja sveta do saznanja sebe i preko toga okrenut
unazad ka pred-znanju
iz kojeg potiče SMEH;
oh, radanje bogova i radanje ljudi, oh smrt bogova i smrt ljudi,
oh, njihov početak i kraj zauvek: medusobno isprepletene,
oh, SMEH potiče iz znanja o neboženstvenosti bogova,
iz tog zajedničkog znanja boga i čoveka,
potiče iz onog nemirnog, uz nemiravajućeg prozračnog pojasa
skupnosti
Sto je demonski razapet između onostranog i ovostranog,
kako bi se u njemu, u takvom sumračnom pojasu demona,
bog i čovek mogli sresti, da bi se sreli,
pa ako je Zevs taj koji prvi udari u smeh u krugu bogova,
svakako je čovek onaj što izaziva smeh bogova
kao što
u neprekidnom kružnom toku smešno-ozbiljnog ponovnog poznanja
SMEH čovekov biva izazvan ponašanjem životinje,
kao što
bog sebe pozna u čoveku, čovek pozna sebe u životinji,
tako da čovek proglašava životinju za božanstvo,
a bog se kroz životinju vraća u čoveka,
bog i čovek sjedinjeni u tuzi, pa ipak svladani smehom,
jer to je
igra iznenadnog mešanja svih sfera, čija su ih
sudbinska pravila
zahvatila,
igra iznenadno otkrivenog pra-susedstva,
velika igra ispreturanosti sfera,
igra bogova koja, uništavajući lepotu i ukidajući red,
stvaralačko božanstvo i žive stvorove stravično stapa,
pa ih zajedno predaje slučaju na milost i nemilost,
užas i gnev sveznajuće majke bogova
šala i smelost boga koji je oslobođen saznanja, koji prezire
saznanje,
preplavljen bujicom smeha,
jer se takva šala naglog sjedinjenja sfera, a da za to nije bio potreban
ni najmanji trag saznanja, ili pitanja ili bilo kakvih podviga,
ostvaruje kao predavanje sebe, kao veselo lakomisleno
predavanje
slučaju, vremenu,
neslučenom predznanju, pred-znano neslučenom,
nasladom ispunjenoj neposrednosti pred-znanju,
pa bilo i
+ — smrti;
šala što potiče iz nedokučljivog, šala toliko velika da sa
šaljivim
razbijanjem poslednjih ostataka zakonitosti,
sa šaljivim slomom reda, granica i mostova,
sa slomom prostornih ukočenosti i njihove lepote,
da sa slomom prostora lepote
oduvek i zauvek važeći nastaje preokret,
preokret
u bezgranično, saznanja lišeno, bezimeno onemelo,
nepremošćno—besprostorno,
gde se odvojenosti ruše jedne u druge,
ruši pred-znanje boga i pred-znanje čoveka jedno u drugo,
ruši njihova zajednička tvorevina, a naprotiv se otvara eonska
daljina
posuvraćena u neposrednu blizinu,
otvara eonska daljina pred-stvaranja,
otvara sliku pred-stvaranja u nesećanju koje
čak ni pred-znanju božjem nije dostupno,
otvara u skup nerazaznajnog gde su
stvarno i nestvarno,
živo i neživo,
razumno i grozno
spojeni u isto ono nemšljeno;
otvara se nenaslutljivo *nigde* gde
zvezde plove na dnu vodā
i ništa ne bi moglo da leži toliko razdvojeno
a da se ne pokaže kao uzajamno uklopljeno,
smešno rastureno i natprano jedno na drugo, slučajno uglavljen
slučajno razglavljen, slučajno niklo izdvojeno,
smešna su
nerazaznajna slučajna svojstva vremenskog toka
čopori bogova, čopori ljudi, čopori životinja, čopori biljaka,
čopori zvezda
uzajamno pomešanih obitavališta;
otvoreno je ono *nigde* SMEHA,
uz SMEH se otvara posuvraćenost svetova naprsto,
kao da nikad nije bilo zakletve stvaranja,
zaveta kojim su se bog i čovek obavezali uzajamno,
obavezali na saznanje i na stvarno sazdravajući red,
obavezali na pomoć, koja je obaveza primanja obaveze;
oh, to je SMEH izdaje,

smeđe neopterećeno beznapornog verolomstva,
to je ono nimalo dobro i obavezom nevezano u pred-stavarajuću,
to je ono
nimalo dobro naslede, smehom suzbijana klica razaranja, od
prapočetka
urođena svakolikom stvaranju sveta, neistrebljivo, koja blesne već u
nasmešeno vedroj podmuklosti kojom se
predstvaralački-umilno predstavlja kao ljupkost,
blesne u pred-stvaralački-nemilosrdnom znanju kojim se
čak i grozota zanesena igrom lepote,
preobražava u daljinu lišenu milosrda, u kojoj se koči milosrde
i preko nje, preko svake daljine, spajajući najdalje oblasti
spoljnog i unutarnjeg sveta
blesne na smešno strašnoj površini besprostornog ne-prostora,
u koju se
lepota čim dospe na granicu vremenâ, posuvraćuje, ispovrćući svoju
najdublju, najpritajniju pozadinu,
neubličljivo neuobičenu nestvorenost koja je njoj urodena
i iz nje se uvek ponovo rada,
iz nje izdignut, iz nje izvrnut, iz nje izbačen
SMEH,
jezik pred—stvaranja

HERMAN BROH

(odломак iz romana: »Vergilijeva smrt«)

666 (es)hatološka komedija

UVOD — 1954

*Smejte se, neka ga davo nosi!
Veselo, veselo, veselije!
Strah roba pobedi —
sa smehom svi ćemo odoleti.*

*Nek strašljivci drhte i zamiru.
Svetogrda!
Još trikova sto vam!
Napljujte — brže,
u brk Lava Tolstoja.*

smelije! —

*Homerski smeh,
zanosni smeh,
histerični smeh
svih.*

*Lazar iz mrtvih vaskrse
oborivši nadgrobni krst
i pesma se svud razleže
ushićujući neveste:
»Ljudi — samo roboti
pred smrću se žaloste —
bespošteni repovi
u grobnici — strahote.*

*Utrobu zemlje pojmih —
nalik smo prostotama.
Pljujte k smrtnoj propasti
rimama-raketama.*

*Sipajte šale iz rukava,
uhu zaglušite kikotom —
znajte —*

*u smeh je istina! —
Bog mi je ispričao o tom...
1954.*

S ruskog: Dušan Patić.